

2. Цуруль О. А. Формування в учнів біологічних понять: психолого-педагогічні засади та методичні особливості. Навчально - методичний посібник. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 247 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Оніпко В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Пріоритетними тенденціями сучасної освітньої системи є поглиблення, фундаменталізації, посилення гуманістичної спрямованості, духовної та загальнокультурної складової освіти, формування у майбутніх фахівців системного підходу до аналізу складних педагогічних і соціальних ситуацій, стратегічного мислення, розвиток соціальної та професійної мобільності. Освітній процес, реагуючи на соціальне замовлення сьогодення, сприяє формуванню творчої особистості фахівця, активізації його навчально-творчої діяльності. Якісне оновлення і підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін передбачає удосконалення системи організації навчально-дослідної роботи студентів у професійній підготовці яка є невід'ємною частиною підготовки кваліфікованих фахівців у педагогічному університеті як нерозривна складова частина навчального процесу. У сучасних наукових розробках виділяється основний принцип організації навчально-дослідної роботи студентів в університеті – системність, що включає інтеграцію науково-дослідного, навчального процесів і практики, послідовність в освоєнні методів і технологій наукових досліджень відповідно до стадій освітнього процесу, а також використання різних форм організації навчально-дослідної роботи.

У контексті нашого дослідження особливий інтерес представляють напрямки навчально-дослідної діяльності при підготовці майбутніх вчителів природничих дисциплін: залучення студентів до активізації науково-дослідної роботи з проблемних питань природничих наук під час аудиторних занять; навчити планувати, організовувати і координувати науково-дослідну діяльність з іншими дослідниками, науковими школами і науково-дослідними установами; допомагати організовувати роботу із впровадження результатів науково-дослідної діяльності у навчальний процес та під час педагогічної практики; навчити молодих науковців підводити підсумки навчально-дослідної діяльності і обґрунтовувати висновки за результатами наукових досліджень; вишукувати і запроваджувати нові форми організації НДРС на кафедрі з метою підвищення її ефективності.

Ми вважаємо, що в процесі університетської підготовки майбутніх учителів навчально-дослідна діяльність дозволить сформувати вміння та навички студентів у сферах:

- видавничої діяльності (публікації у збірниках наукових праць ВНЗ України);
- обробки статистичних даних за високим рівнем їх достовірності;
- використання різноманітних методів наукових досліджень, кількісних і якісних моделей оптимізації параметрів продукту наукової творчості;

- організації управлінської діяльності в системі науково-дослідної роботи;
- оформлення наукової інтелектуальної власності у формі патенту на винахід за позитивними результатами науково-дослідної діяльності;
- використання сучасних засобів оргтехніки та комп'ютерних програм.
- формування навичок самостійно організовувати і проводити наукові заходи (олімпіади, конкурси, семінари, конференції тощо), звітну студентську наукову конференцію за підсумками наукових досліджень на факультеті університету.
- прищеплювати молоді уміння і навички організації колективної творчості у формі проведення студентських наукових гуртків; формувати у майбутніх спеціалістів досвід творчої діяльності відповідно до сучасного розуміння змісту вищої освіти.

Вивчивши досвід організації студентської наукової роботи провідних педагогічних університетів України, відзначимо, що одними із найбільш поширеніших форм її реалізації – наукові лабораторії, проблемні наукові групи, гуртки та інші творчі об'єднання, що дозволяють передати студентам фундаментальні знання з наукових дисциплін, розвивати навички проведення науково-дослідної роботи й інтерес до інтелектуальної діяльності. Сприяти підвищенню творчої активності студентів, розширенню їх знань із теорії, методики та основ наукових досліджень, розвитку вмінь і навичок у навчально-дослідній діяльності.

Досвід організації наукової лабораторії бріології при кафедрі ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (науковий керівник – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри Гапон Світлана Василівна) дозволяє нам стверджувати, що студенти можуть бути успішно задіяні в діяльності наукових структурних підрозділів.

Перш за все це робота над єдиною проблемною темою, комплексне дослідження мохоподібних мохових угруповань Лісостепу України, України в цілому за наступними напрямками: бріофлористичний (комплексне вивчення бріорізноманіття природних, штучних та урбоєкосистем Лісостепу України), виявлення рідкісних та зникаючих видів, розробка заходів щодо їх охорони; Комплексне вивчення бріорізноманіття природно-заповідних об'єктів Лісостепу України; дослідження мохових угруповань, їх класифікація та створення Продромусу мохової рослинності України (в межах Лісостепу, Лівобережного Полісся, деяких районів Закарпаття); поповнення бріологічного гербарію кафедри, картотеки місцезростань мохоподібних; Створення бріосинтаксотеки України (в межах Лісостепу України, Лівобережного Полісся). По друге її значущість зростає за умов плідної співпраці з іншими науковими й навчальними закладами :

- Університет імені Фрідріха Шіллера, м. Єна, Німеччина;
- Інститут біології м. Уфа, РАН;
- Брянський державний університет;
- Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України, м. Київ;
- Інститут екології Карпат, м. Львів;
- Херсонський національний університет;
- Заповідник «Медобори» (Тернопільська обл.);
- НПП «Подільські Товтри» (Тернопільська обл.);
- Ужгородський національний університет;

Лабораторія була створена з метою широкого залучення викладачів, аспірантів і студентів до науково-дослідної роботи, підбір й аналіз літературних джерел з проблеми, що розробляється лабораторією, вирішення завдань дослідницького характеру; підготовка реферативних, курсових, дипломних проектів та ін. Слід зазначити, що така робота припускає не стільки вивчення й аналіз літератури, скільки активну участь в організації й проведенні експерименту. Це сприяє відбору найбільш здатних до дослідницької діяльності студентів. У процесі проведення експерименту, робота молодих дослідників може реалізовуватися за напрямками: підготовка публікацій, виступи перед аудиторією з доповіддю результатів науково-дослідної роботи за правилами публічного захисту на конференціях, участь у конкурсах наукових робіт, олімпіадах та ін. Ефективність реалізації науково-дослідної діяльності студентів у науковій лабораторії багато в чому залежить від дієвості механізму її планування, організації й контролю за здійсненням, стимулювання участі в ній викладачів і студентів. Такий вид діяльності в проблемній групі відкриває широкі можливості для розвитку активності й самостійності майбутніх учителів природничих дисциплін.

Таким чином, здійснюється два етапи залучення студентів до науково-дослідної діяльності. Спочатку студенти оволодівають теоретичними знаннями й практичними вміннями з методології і методів досліджень, а далі виконують самостійні наукові дослідження. Ця діяльність повинна логічно доповнювати навчальний процес. Вона припускає самостійну роботу в контексті програми навчання й включає виконання індивідуальних наукових досліджень. У процесі університетської підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін робота в науковій лабораторії повинна бути підпорядкована ідеї інтеграції освітнього й наукового процесів і мати наступні напрями: поглиблене вивчення дисциплін; ознайомлення з сучасними досягненнями науки; оволодіння сучасними методами наукового пізнання; розширення наукового кругозору; розвиток культури наукового мислення; оволодіння вміннями й навичками постановки й вирішення інтелектуальних проблем і завдань.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Поряд із такими тенденціями розвитку освіти, як гуманізація, демократизація, інтеграція, інтенсифікація та ін., виокремлюється поняття «екологізація». Проте на сьогодні відсутнє загальноприйнятне трактування цього терміна.

Так, на думку Н. Реймерс, «екологізація – це проникнення екологічних ідей у всі сфери суспільного життя» [5, с. 591]. У подальших дослідженнях Н. Реймерс охарактеризував екологізацію як шлях суспільного розвитку, що визначається глобальними екологічними обмеженнями.

Інший погляд на це у І. Герасимова, який визначив поняття «екологізація» як сукупність методів і засобів оптимізації природокористування [2, с. 98]. На думку вченого, головною метою екологізації є: оптимізація умов життєдіяльності людства шляхом збереження і покращення властивостей природного середовища; переведення виробництва на безвід-